

Ústav germánských studií

Mgr. Štěpán Zbytovský, Ph.D.

Ústav germánských studií

Filozofická fakulta

Univerzita Karlova v Praze

Náměstí Jana Palacha 2

11638 Praha 1

V Praze, 2.9.2013

Posudek k bakalářské práci

Marek LIS: Literatur bei Theologen – am Beispiel Karl Barths und Rudolf Bultmanns

Mezi interdisciplinárními výzkumy, jež jednou nohou stojí na poli literární vědy, nepatří rozhraní „krásné“ literatury a teologie k nejméně frekventovaným oblastem, ovšem zdaleka není ani polem neoraným. Ačkoli estetika klasické moderny převážně inklinuje ke zdůrazňování autonomie uměleckého díla jako estetického objektu, je pro literárního badatele velmi zajímavou otázkou, jak se literatury chápe například teologie, proč cituje souhlasně či nesouhlasně určité autory a jiné nikoli, jak usouvztažňuje texty literární, biblické a věroučné, umění a zjevení, popř. jak nakládá s literárněhistorickými nebo literárněteoretickými pojmy. Takové výklady mj. dokládají, že literatura ve společnosti nepůsobí homogenně, nýbrž vstupuje do nejrůznějších kontextů a nějak s ní nakládají uživatelé, kteří zjevně neodpovídají mnohdy normativně vytyčované představě „obyčejného čtenáře“.

Autor předložené práce se s velkým zaujetím a samostatností pustil do ohledávání tohoto pole s vědomím, že metodologicky nejde o konstelaci nijak zaběhanou. I to přispělo k rozhodnutí zvolit jako příkladný předmět zkoumání dva známé teology, kteří měli cosi společného (už to, že jde o současníky a výrazné postavy evangelické teologie 20. století), ovšem v přístupu k teologickému myšlení, věroučných akcentech a názorech na zprostředkování teologie se více či méně výrazně lišili. V hlavních částech se zabývá vybranými texty Karla Bartha a Rudolfa Bultmanna, ukazuje, v jakém teologickém kontextu

Ústav germánských studií

se jaké literární texty resp. jejich citace objevují, popř. jak a z jakých příčin se teologové staví k citovaným literárním textům či celým epochám, a pokouší se obecněji interpretovat takto popsaný materiál. Přitom se opírá o dostupnou sekundární literaturu – lze jen litovat, že některé patrně zajímavé tituly se v Čechách nepodařilo získat.

Na práci Marka Lise vysoce oceňuji jeho motivaci a na studenta bakalářského studia nadprůměrný rozhled v obou disciplínách. Obhajoba akademické práce však spočívá ve vyrovnání s kritickými místy textu, budu se proto v následujících pasážích soustředit na taková místa předloženého zkoumání.

Úvodem se autor zabývá obecně vztahem teologie a literární estetiky. Ne zcela dobře však osvětluje, proč poměrně obšírně připomíná dějiny hermeneutiky. (Stranou ponechávám drobnou otázku, proč je nutno Lenku Karfíkovou relativně obšírně představovat rokem narození a jako „Tschechische Theologin und Forscherin im Bereiche [!] der klassischen und modernen Hermeneutik“, str. 1.) I v dalších částech čtenář může postrádat jisté „textovésyntaktické vedení“ – tedy signály ozřejmující, proč se výklad ubírá právě zvoleným směrem a co lze v obecných obrysech očekávat na jeho konci. Přestože je zřejmé, že u vybraných teologů nebylo možné pokrýt všechny důležité texty a fáze, měla by obhajoba také jasněji osvětlit, proč byly pro rozборы zvoleny právě pojednávané texty.

V případě Barthově se jedná nejprve o *List Římanům* z roku 1919. Autor si pozorně všímá literárnědějinných kontextů Barthem zvolených citací, proto mu neujde např. souvislost citované Goethovy básně Prometheus s básní Ganymed, jež nepochybně nikoli „in der ganzen Geschichte“ (s.13), ale určitě v Goethem autorizovaných vydáních Promethea doprovázela jako jeho pendant. Je zjevné, že Barthovi nešlo o aktualizaci nějakého literárněhistorického kontextu, ale bylo by namísto důsledněji se zabývat (jakkoli hypotetickou) otázkou, proč při výběru Barth sahá právě ke zvoleným citátům a nikoli těm bezprostředně „sousedním“. V případě Ganymeda ovšem autor diskutuje pouze jeho vztah k základním křesťanským myšlenkám – mizí vztah k Barthovi samotnému. Po charakteristice dalších literárních přejímek z Hölderlina, Schillera a opět Goetha následuje

Ústav germánských studií

relativně stručné shrnutí, v němž se poukazuje na převážně polemický vztah Barthových přejímek z literatury k vlastnímu teologickému výkladu a do jisté míry násilné užití, na druhou stranu však na zjevné spolehnutí teologa na působení poeticky zhuštěných textů – zejména za účelem demonstrace polaritě člověk - bůh. Zajímavé by bylo pokusit se o obecnější interpretaci imanentního pojetí literatury nejen v pojednávaných dílech. V případě interpretace druhého vydání *Listu Římanům*, v níž autor rozebírá četné odkazy na Dostojevského, nerozumím srovnání s předchozím vydáním: „... es entstehen hier keine Fragen, was in dem Fall der ersten Fassung hoch zu schätzen ist.“ (s. 31). V případě pohledu do korespondence s Carlem Zuckmayerem by mě zajímalo, nakolik se Barth explicitně vyrovnával s (již tehdy) častou kritikou, že Zuckmayer oddémonizovával protagonistu svého nejslavnějšího dramatu až příliš a zbavuje jej odpovědnosti za dějinné události.

Kapitola věnovaná Rudolfo Bultmannovi prozrazuje jistý spěch, v němž byla práce finalizována, je mj. výrazně kratší a obsahuje ztelně více formulačních nedotažeností, např. když se *Glauben und Verstehen* zavádějícím způsobem označuje jako opus magnum. Pozornost se daleko více stáčí k intencím samotných Bultmannových textů, méně např. k tomu, co činí s texty Immermannovými, Rilkovými, Mannovými. V posledním odstavci kapitoly II.2 se sice autor zaměřuje více na Bultmannovo uchopení Mannova Doktora Fausta, nicméně nerozumím výsledné pointě (zejm. poslední věta). Bultmann zjevně více než Barth respektoval celistvost literárního textu – básně citoval častěji celé atp. Otázkou je, zda to hned znamená, že pro něj „Poesie ein gleichwertiges Mittel neben dem biblischen Wort sein kann“.

Ve srovnání s jinými bakalářskými pracemi má předložený text velmi dobrou jazykovou úroveň, zejména co do argumentační struktury. Drobnější, avšak poměrně častá jsou stylistické a lexikální nerovnosti (např. nadužívání slůvka „ganz“, záměny „eigen“ a „eigentlich“, „antisch“ [!] a „antik“, „etnbehren“ a „vermissen“ apod.), nepříjemná pravopisná a gramatická přehlédnutí („der literarischen Texten“, s. 4; „gegen den Kulturprotestantismus, liberalen und dialektischen Theologie“, „ein traditionelles ästhetische

Ústav germánských studií

und noetische Konzept“, s. 8, „alle möglichen Güte“, s. 11 ... „Sammelbände“ místo
Sammelband, s. 35 apod.), místy zjevná gramatická nejistota např. ohledně užívání členu
(„mit der Weimarer Klassik und [der] Romantik“, „Veränderbarkeit der Welt und
menschlichen Natur“, s. 6, apod.), občas užívání výrazů a obrátů sice obecně užívaných, ale
nестandardních („Anspielung an“, „paradoxal“).

Přes zmíněné kritické body považuji bakalářskou práci Marka Lise po obsahové i
formulační stránce za nadprůměrnou; na rozdíl od mnoha podobných prací se nespokojil se
shrnutím stavu bádání k danému tématu, nýbrž pokusil se na mnoha místech inspirativně a
přesvědčivě vyrovnat s vytyčenými otázkami. Doporučuji ji bez výhrad k obhajobě jako
výbornou nebo *velmi dobrou* v závislosti na průběhu obhajoby.

Mgr. Štěpán Zbytovský, Ph.D.